

In onzekerheid of er nog iets van terecht komt, is in een brief van 21 december 1764 bevolen dat vloten nooit meer na eind september mogen vertrekken. Uit de brief van 14 mei 1764 van de resident is gebleken dat in de bovenlanden het moorden en roven ongeremd in zwang is, zonder dat de vorsten daar iets tegen doen. Er is bevolen dat de resident een gecombineerde vergadering van regenten belegt, om hun er het ongenoegen over duidelijk te maken dat dit kwaad voor land en volk niet wordt tegengegaan. Als de bevelen daartegen niet worden vernieuwd en uitgevoerd, zoals onder andere [fol. 2067] dat een buurtschap, of negorij, de schade van het geroofde daar, of in de omgeving daarvan moet dragen, en de regenten deze rooftochten niet tegengaan, dan zal men daartegen direct uit Batavia enige commando's zenden. Deze hartige taal is nog niet aan de regenten doorgegeven, doordat volgens de brief van de resident van 28 september 1764 de sultan van Cheribon naar de buurtschappen in de bovenlanden was vertrokken, toen dit besluit werd ontvangen. Zo weet men ook niet welk gevolg de toewijzing van het omstreden stuk land Kajulandegan aan de panembahan, tegen de aanspraken van de sultan in, heeft gehad. In de generale missive van 31 december 1763 is daarover reeds gesproken. Deze kwaadwillige daden hebben zich niet verder uitgebreid, want de resident meldde er niets over. Hoewel hij aan de onveiligheid in de bovenlanden het verval van de handel daar heeft geweten, en op 22 oktober 1764 [fol. 2068] uitgebeid schreef dat er daar de eerste jaren geen goederen te verkopen zouden zijn, laat hij dit argument nu achterwege en schrijft de huidige situatie toe aan het door de roverij geschonden krediet. De koopman kreeg daardoor zware slagen te verduren, het land zat vol met handelswaar en de textiel en het ijzer moesten van jaar tot jaar opgeslagen worden. Bovendien kon te Batavia aan ieder naar wens geleverd worden en wel, volgens de resident, tegen lagere prijzen, zodat hij deze goederen niet meer heeft besteld. Zonder zich in de manier van handelen daar te mengen, heeft de Hoge Regering overwogen dat textiel en ijzer net zo goed te Batavia afgezet kan worden en dat het er niet toe doet, waar de winsten gemaakt worden. Daarom is besloten, evenals op Java's Oostkust en te Bantam, voor altijd te Cheribon [fol. 2069] geen textiel en ijzer meer te verkopen. In 1763/64 waren de inkomsten uit de handel f 23.014. Zoals reeds in de generale missive van 31 december 1763 met redenen omkleed werd verwacht, zijn de inkomsten uit verpachting inderdaad aanzienlijke afgenomen. De domeinen brachten f 1560,- minder per maand op dan drie jaar eerder, waardoor de inkomsten, na aftrek van de jaarlijkse uitkering aan de vorsten van f 7050,- en de geschenken aan hen van f 3017, op f 72.887 zijn uitgekomen. Dit is f 20.416 minder dan in 1762/63, waardoor 1763/64 in vergelijking met de memorie van bezuiniging [fol. 2070] op de inkomsten een negatief saldo van f 41.712 aangeeft. De uitgaven bedroegen in 1763/64 maar f 17.128, terwijl die in de memorie van bezuiniging op f 20.346,- zijn begroot en ze in 1762/63 f 17.441 waren. Daarover is tevredenheid betoond, want het verbetert te Cheribon en elders de toestand van de Compagnie. Voor huishoudelijke zaken wordt naar de hierboven genoemde gewisselde brieven verwezen en naar de besluiten in de verzonden brieven van 13 maart, 4 september en 20 december 1764.

BANTAM

[fol. 2071] Volgt De Jonge, Opkomst XI, p. 19 r. 5v.o. – p. 20 r. 3v.b. Ter betaling van deze peper en kapok en voor overige uitgaven is aan contanten naar Bantam verzonden f 280.614 en aan diverse benodigdheden voor f 43.460. De berichten van de resident te Lampong Tulangbawang van 26 augustus en 5 november 1764 over het pepergewas in de Lampongse districten zijn zeer ongunstig. Om die cultuur te bevorderen [fol. 2072] stelt de resident als het beste middel voor dat enigen uit het kleine garnizoen samen met een die-naar van de koning deze districten telkens bezoeken. Daartoe is bevel gegeven, daar het de inlander steeds aanzet zijn tuinen in behoorlijke staat te houden, hem aan nieuwe aanplant doet denken en de onaangename gevolgen van geringe geschillen tussen de hoofden tijdig door bemiddeling doet vermijden. De oplettendheid van de resident valt te prijzen. Daar de leveranciers slechts wachtten op schepen om de peper af te voeren, is de resident bevolen de